

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124.)

Zondag 19 Juli 1903. N°. 1333.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE: Bureau: Wapenvaardersdijk 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donnerdag 3 na middernacht te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden / 1.20, voor het Buitenland per jaar / 3.60 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangegaan door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties: van 1 tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer 20 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereen. in Ct. p. regel.

„Ik heb lief“.

Ik heb lief, want de Heere hoort mijne stem, mijne smeking. Psalm 116:1.

Voor al in het eerste opkomen heeft de liefde, die een jong man voor de maagd zijner keuze en die maagd voor den uitverkorene van haar hart gevoelt, soms iets zoo overweldigends, buitensporigs, en buiten alle redelijkheid omgaande, dat men merkt niet een geheimzinnige macht te doen te hebben, die alle bezonnenheid tart.

Lang niet altoos staat het alzoo met twee die zich verloofden; eer wordt zulk excentrisch zich spannen van het mysterie der liefde uitzondering. En vooral denke niemand bij de dwepend-bedwelmende liefde als hier bedoeld is aan zondige neiging der zinnen of aan valschen wellustprikkel in het bloed. De „verrukking in minne“ waarop we doelen, komt wel eeniglijk bij verliefden voor, en doorstroomt wel ziel en lichaam beide, maar kan zelfs in ons zondig leven zeer wel aan elk vleeschelijk woelen gespend zijn.

Vlaamt die verrukking van twee kanten even trouw en warm, dan hoort de wereld er niet van. Dan merkt het alleen de naaste omgeving. Tragisch openbaar daarentegen wordt ze niet zelden, als ze in het hart der jonge maagd overweldigend opgloort, maar zonder in gelijke mate beantwoord te worden in het hart van wien ze mint. Geen dag gaat er dan ook voorbij, of hetzij hier, hetzij over de grenzen, meldt u de dagbladders van een meisje, dat verloofd werd en innig minde, dat straks haar minnaar op ontrouw betrapte, en voor wie nu het leven zelf te veel werd, zoodat ze den dood boven het leven verkoort, en zich weg liet zinken in den stroom.

„Verrukking in minne“ is de gespannen graad van liefde, omdat ze den persoon van wien ze zich meester maakt, ontrukt aan zijn normale bestaan, en overleidt in een zielstoestand, die zonder krankzinnigheid te zijn, toch met den waanzin tekenen van overeenkomst vertoont. Daarom begonnen we met te zeggen, dat ze buiten alle redelijkheid omgaat. Er valt met wie door zulk een verrukking is aangegrepen, niet te spreken noch te redeneeren; en gelijk Burger het in zijn Leonore zoo bezielde weergaf, voor wie zoo mint, is slechts tweemaal uitkomst denkbaar: ze moet of even warme wederliefde ontmoeten, of ze rust niet eer ze ruste vindt in den dood.

Te ideaal vatte men dit niet op. Er volgt volstrekt niet uit, dat zulk een jonge maagd daarom als vrouw buitengewoon hoog staat. Eer omgekeerd, grijpt zulk een verrukking niet zelden overigens zeer gewone, soms zelfs zeer egoïstische meisjes aan. Ook gaat die verrukking na ettelijke jaren vaak geheel over, en rest er niets dan een zeer gewone, soms zeer laag staande persoon.

Hartstocht in gewonnen zin is het niet wat zulk een meisje vermeestert, en nog het best verklaart ge u zulk een verrukking als een aan waanzin grenzende neiging om haar leven, haar geheele existentie in die van een ander te verwikkelen.

Maar merkwaardig is en blijft het verschijnsel. Een aanzwellende macht in het hart, die bij teleurstelling, zoo snel en beslist den dood doet zoeken, is een uiting in ons menschelek leven, die aller aandacht ten volle waardig is.

Het Hooglied schetst ons zulk een verrukking in minne, en bedoelt daarbij ons een beeld te tekenen van de liefde der ziel voor haar God.

Heel de Schrift spant het stramen, waarop ten slotte het Hooglied haar beeld in hoge kleuren borduurt. Het huwelijk op aarde is een belichaming van den band die God en zijn volk, die God en de enkele ziel saamsnoert. Zelf noemt Jehovah zich Israël's man, en zegt, dat Hij Israël ondertrouwd heeft in gerechtigheid. Ontrouw jegens den Heilige heet een afhoereeren in afgoderij. En zoo is het altoos weer de door God in het hart gegeven liefde tusschen man en vrouw, die in gekleurde beelddispraak de staande uitdrukking wordt, van de liefde, die de ziel aan God verbindt. En wel gaat dit in het Nieuwe Testament meer op den Christus over, maar Hij, de Zoon van Gods welbehagen, heet dan toch de Bruidgom van zijn kerk, en zijn kerk is de Bruid, die Hem inroept.

Meer nog Als Jezus ons het groot gebod der liefde ontleedt, richt hij daarbij ziel en zinnen op het Eeuwige Wezen, en teekent ons die liefde in termen, die de verrukking ons als in het leven tekenen. Of wat is God lief-

hebben met heel zijn hart, en heel zijn ziel, en heel zijn verstand en al zijn krachten, anders dan juist dit geheel opgaan in, en verteerd worden door een hogere trekking, die ons over alles heenzet, en ons een voorwerp voor onze liefde doet kennen, vinden en genieten, waar we met heel onze existentie in opgaan?

De groote beteekenis, die de verzuchting der liefde tusschen man en vrouw altoos hebben moest, en soms nog heeft, is dan ook alleen daaruit te verklaren, dat God zelf in deze liefde de hoogste liefde tusschen Zichzelf en de ziel heeft afgebeeld.

Dit leent aan deze gespannen liefde een heilig en hoog karakter. Dit maakt, dat deze liefde harmonisch en edel ontwikkeld, het reinste geluk schept, dat op aarde te smaken is. Dit brengt te weeg, dat ze, vleeschelijk ontarend, zoo schrikkelijk verwoest en verderft. En hieruit is het evenzoo te verklaren, dat ze plotseling en onharmonisch, een ontvankelijk gemoed aangrijpend, zulk een bedwelmde ziel aan zich zelf ontrukte en overstort in halven waanzin.

Achter dit alles dringt en perst dan de hogere liefde, die God in den band tusschen Zich en Zijn schepsel formeerde, en het is alleen het zondig karakter van ons aardse aanzijn, dat te weeg brengt, dat bijeenkomt wat niet bijeenhoort, dat ziel en lichaam zich afscheiden, dat het evenwicht van de zielsneigingen verbroken wordt, en dat zich aldus het beste en het heiligste verderft in zinnelust of waanzin.

De sneeuwvluk, die blankwit uit de wolken nederdaalt, maar bemorst wordt door de aanraking met het onreine dezer wereld.

En toch moet altoos weer op die liefde der minne worden teruggegaan, zullen we verstaan, wat onze liefde voor onzen God moet wezen.

In onze berijming begint Psalm 116 met te zingen: *God heb ik lief*; maar in den oorspronkelijken tekst staat het anders, veel aangrijpend; er staat alleen: *Ik heb lief*. Wij zouden zeggen: Ik ben verliefd. Het is een uiting van de ziel, die aan innerlijken gloed bespeurt dat ze door de macht der liefde op onweerstaanbare wijze is aangegrepen. Voelt dat een innerlijke beweging in de ziel gaande is geworden, die haar dusver vreemd was. Dat ze nu gedreven wordt door een innerlijken drang, dien ze dusver, althans niet in die mate, gekend heeft. En die nu weet en ontwaart, ja, dat is het, dat is nu liefde, en die het daarom in verrukking uitjebelt: *Ik heb lief! ik heb lief! ik heb lief!*

En gelijk die wonderbare innerlijke beweging het hart der jonge maagd verrukken kan, als die liefde zich op den jongen man van haar keuze richt, zoo werkt hier dezelfde onweerstaanbare drang, maar nu geheel heilig, en de ziel over alles heen tillend, richtend eeniglijk naar het Eeuwige Wezen. Bij de jonge maagd slechts het zwakke afdrukt van het hoogste, hier het hoogste zelf. De eeuwige liefde, die eindelijk dan toch den zuiveren band tusschen God en de ziel, in volle, harmonische werking zet, en nu lief doet hebben niet al de spankracht waarop de menscheleke ziel is aangelegd, en waarmee ze minnen kan.

Dit is niet de mystiek der verbeelding. Het is niet het kennen van God aan Zijn eigen wijsdaad. Het is ook niet God kennen in de ontleding der belijdingen. Het is God nabij komen met het warme, innige gevoel van het koestering-zoekende en tiatelende hart.

Het is verlangd en gesmacht hebben naar wat het heimwee van het hart stillen kon, en het met alles hebben beproefd, en met alles teleurgesteld zijn, en nu eindelijk het ware, het volmaakte, het heilige Voorwerp van de liefde van zijn hart vinden, God zelf in de ziel ontvangen, en in die liefde zalig zijn.

Ge voelt terstond het onderscheid tusschen deze liefde en tusschen wat gemeenlijk voor God-liefhebben doorgaat.

Wie heeft God niet lief? Immers een ieder, die nog geen volslagen atheïst is. Waarom ook zoudt ge God niet liefhebben? Hem in wien alles heilig, rein en verheven is. In wien niets is, waarom ge Hem niet zoudt liefhebben, en van wien ieder voelt, dat Hij aller liefde waardig is.

En zoo heeft de groote massa dan haar God ook lief. Zij is niet tegen Hem. Ze vindt in God haar ideaal van al wat schoon en recht en goed is. En daarom kan ze niet anders. Zoodaals ze de deugd liefheeft, en het recht liefheeft, zoo heeft ze ook God lief. Maar zonder dat er een enkel druppel van persoonlijke verbondenheid en aanhankelijkheid in deze platonische liefde ontloopt.

Het heeft liefde voor God, maar zonder dat God ziel en zinnen vervult, zonder dat de genegenheid en de trekking van het hart

naar Hem uitgaat. Er is zoo niets in deze liefde van dat heete dorsten naar God, zoodaals het hert schreeuwt naar de waterstroom.

En daarom tegenover die koele, die afgemeten, die buiten het hart omgaande schijnliefde der wereld, plaatst de Schrift ons de ziels-uiting der innige vroomheid, die haar God zoekt, haar God vond, en nu in de warmste liefde voor haar God ontvlamt is; niet buiten Hem kan; van zelf aan Hem denkt, steeds met Hem bezig is; en alle uiting der ziel op Hem en Hem alleen richt.

In die liefde nu is een kennis Gods, zoodaals noch ontleding van begrip, noch het werk der verbeelding, noch de macht van den wil, ons brengen kan.

Het is liefhebben, en in die liefde zelve het eeuwige leven genieten, en zoo God kennen met een innigheid, als ge meenen zoudt, dat geen schepsel betamen kon.

Tot hierna eens alle scheidsmuur wegvalt, en het dan worden zal God in ons en wij in Hem de volmaaktheid der heiligste Liefde.

Uit de Pers.

In de Rotterdamse Kerkbode vestigt L. op nieuw de aandacht op het belang van kerkspelvorming voor de grootere kerken.

In den laatste tijd begint men weder meer dan tot nu toe geschiedde, zijn aandacht te wijden aan de kerken in de groote steden. De vraag wordt gedaan, of het met oog op den groei der bedoelede kerken niet gebiedend noodzakelijk is, om een inderlei in kerkspelen te vormen. Men verstaat daaraan, dat een kerk in een groote stad in enkele afdelingen gesplitst wordt, zodat niet zoodat ieder geheel op zichzelf leeft. Neen, elk kerkspil met een eigen leeraar en een eigen kerkeraad behoort met de andere kerkspelen saam te leven, niet in een klassicaal verband, dat spreekt van zelve, maar plaatselijk behooren al die kerkspelen geëerd te worden door één kerkeraad, opdat de eenheid van het lichaam van Christus niet verloren ga.

Wij willen in enkele artikelen over deze kerkspelvorming schrijven. We zullen de voorstellen, maar ook de nadelen noemen. Dan kan ieder oordeelen over wat het meest te verkiezen is. Daarna hopen wij den weg aan te wijzen, hoe in een groote Kerk deze kerkspelvorming werkelijkheid zou kunnen worden.

Ter inleiding van ons onderwerp laten wij hier onder volgen een artikel van Ds. v. d. Linden uit de Gereformeerde Kerkbode van 's-Gravenhage. Wij beoogen daarmee een tweeledig doel. Ten eerste bemerke men er uit, hoe het door ons genoemde onderwerp weer een punt van ernstige bespreking gaat worden en in de tweede plaats wordt men aanstonds midden, in de kwestie gevestigd.

Naar aanleiding van een zeer droef geval in de Gereformeerde Kerk van Amsterdam wijst Dr. Wagenaar in de Zuidere Kerkbode er op, hoe noodzakelijk het is, dat groote kerken in parochien verdeeld worden.

Hij wijst op het nadeel van het *maxime* in het kerkelijke leven. En daarom — zoo schrijft hij — blijft de parochie, wier leden elkander kennen en op elkander kunnen acht slaan tot opscheping der liefde en der goede werken, opdat er door samenwerking van 't ambt aller geloovigen en 't speciale ambt de zegen van de kerkelijke tucht-oefening genoten worde — het ideaal!

Reeds dikwerf is dit uitgesproken. Jaren geleden schreef wij onze hooggeachte Broeder Ds. Becker, in *De Vrije Kerk*: „De normale toestand, door belijdingen en Kerkelijke gewijld, is zekere, dat er op iedere plaats maar één kerkeraad en één gemeente zij, al moet men deze in zeer groote plaatsen, ter wille der bestaande, dan ook weer in wijken verdeelen.“

En Middelburgs oudste leeraar, wien niet alleen een veeljarige praktijk, maar ook een helder inzicht in het kerkelijke leven recht geeft, om gehoord te worden, schreef in 1892 in een artikel over „de kerkelijke tucht“:

„In groote gemeenten in zeer groote steden is opricht en tucht-oefening zeer moeilijk. In een kring, dien men overzien kan, zijn beide — het licht voor de hand — beter uitvoerbaar.“

En dan wijst hij in een noot op het nut der parochien, zeggende:

„Door parochien met een eigen leeraar en kerkeraad, zou het gemeentelijk leven en opricht en tucht, gelijk in de kleinere steden en dorpen, te verkrijgen en te behouden zijn, terwijl door een algemeen kerkeraad de gemeenschappelijke belangen en het gemeenschappelijk leven konden bevestigd worden.“

En wie herinnert zich niet de uitnemende, nimmer weersproken artikelen, getiteld: „Kerkspil of wijk“ in *De Eraut*, waarin de toenmalige Redacteur met zoveel duidelijkheid aanwees, dat een kerkspelvorming de meeste waarborg biedt voor een gezond kerkelijk leven in de groote steden, terwijl de eenheid daarbij uitnemend bewaard kan blijven.

Ja, met Dr. Wagenaar mogen wij wel zeggen: De Parochie... het ideaal!

Door het vormen van parochien. Maar niet parochien, die de plaatselijke kerk verbrekken en haar eenheid feitelijk verbreken. Neen, één gemeente, met één kerkeraad, maar die gemeente in verschillende deelen gesplitst, elk met een vast getal ouderlingen en diakenen, terwijl de dienst des Woords voor dat deel, waar hij arbeid, al zijn krachten daar wijdt, de ouderlingen in dat deel het bepaalde toezicht oefenen en in hun ambt werkzaam zijn, de diakenen daar den dienst der barmhartigheid verrichten.

Zoo krijgt men in groote kerken verdeling van den gemeenschappelijken arbeid, die leiden moet tot wasdom voor het geheel. De kerkeraad in zijn geheel behandelt de gemeenschappelijke belangen. Alle gevallen, die behooren tot de correspondentie, de censuur, de regeling van collecten, den dienst des Woords en der Sacramenten, de verschillende aangelegenheden van beheer enz. enz. berusten bij den volken kerkeraad. In zijn midden wordt in elke vergadering verslag uitgebracht van den arbeid, die plaats heeft in de verschillende deelen. Geen der deelen heeft ook maar een zweem van autonomie, maar al de arbeid, die er verricht wordt, geschiedt onder toezicht en in naam en op last van den kerkeraad.

Ieder gevoelt, dat zulk een inderlei groote voordelen meebrengt. Gezetter beaardiging, nauwer toezicht, meer contract, gemakkelijker samenwerking, beter saamleving zouden de vruchten zijn.

Op de bijzonderheden van zulk een inderlei gaan we hier niet in. Vooral in den beginne zouden er zich moeilijkheden voordoen.

Maar wij moeten nooit ofte nimmer om de oogenblikkelijke moeilijkheden, het hoog belang der toekomst uit het oog verliezen.

Wij moeten ons ernstig stellen voor de vraag, niet wat ons persoonlijk het gemakkelijkst en het aangenaamst is, maar wat in het *waarachtig* belang is van de gemeente des Heeren, waarvan wij het voorrecht hebben leden te zijn. Wij leven niet voor ons zelve. Ons zaad leeft straks in de gemeente voort, aan wier zorg wij ze als kinderen des verbonds toevertrouwd hebben.

„Gemakkelijkst is: niets doen. En wat de toekomst aangaat, het zelfzuchtige goddeloos woord spreken of denken: „Die dan leeft, dan zorgt.“

„Aangenaamst is, in onze eigene, zelfgezochte kringeltes de korter of langer reize voortzetten. Maar *waar* wil heeft in het Koninkrijk van onzen Heeren Jesus Christus niets te beteekenen, niets in te brengen. Ons gemak of persoonlijk genot komt daar niet aan het woord. Wij leerden door genade bidden: „Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal.“

En is niet dit het eerste, dat wij dan zoeken de eere Jezus Naams, den bloei en den wasdom Zijner gemeente? De eenheid der gemeente is dan na 't Heeren Woord onze bede. Maar een eenheid, die waarlijk vruchtdragend kan zijn.

Niet een eenheid, die slechts in de massa haar heil zoekt en sterfte. Deze zou slechts tot ergernis, in plaats van tot beter voeren. Daar gaat alle toezicht te loor, mist alle arbeid doel en staat ook de uitnemendste kerkeraad ten slotte machteloos.

Maar de eenheid, die is naar den eisch van 's Heeren Woord, naar de behoefte van het God en elkander liefhebbend volk, en die in de verschillende deelen van het geheel te rijker vrucht draagt en te heerlijker zich ontplooft!

Men ziet uit dit artikel, hoe velen den toestand in de groote steden willen veranderen. Meer dan vroeger gaan wij met de broeders mede, die in dien zin spreken of schrijven, mits de eenheid van het lichaam van Christus op den voorgrond staat. Anders leidt kerkspelvorming slechts tot verwijdering en versnippering, tot verdeeldheid en treurige concurrentie op kerkelijk gebied.

Met belangstelling wachten wij de verdere artikelen van den geachten schrijver af.

In Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en elders dringt de praktijk dit ernstige kerkelijke vraagstuk steeds meer op den voorgrond.

Het is daarom goed, dat voor en nadeelen van het zoogenoemde parochiestelsel ernstig overwogen worden. Daardoor wordt van zelf de weg tot handelen gebaad.

Officiële Berichten.

KRABBENDIJKER, 10 Juli. Heden herdacht Ds. J. de Koning alhier den dag waarop hij voor 50 jaar den herderstaf in Christus' kerk had opgenomen. Den vriendelijken en zoo algemeen beminden pastor van Krabbedijk, ontbrak het daarbij niet aan belangstelling. Van alle kanten stroomden de gelukwensen, zoowel van dorpsgenooten als van leden der gemeente en uit die gemeenten, waarin Z.W.Eerw. vroeger predikant was. Het hoogtepunt van den feestdag was de samenkomst in de kerk. Te zes uur begaf zich de gemeente en met haar een schare van belangstellenden naar de kerk, die ondanks de drukte op het land, zeer gevuld was. Nadat Ds. Van der Kooij van Bergen op Zoom, aan wien door den jubilaris de leiding dezer samenkomst opgedragen was, de vergadering geopend en een woord van welkom tot allen en den jubilaris als vriend toegesproken had, beklom de grijs, maar nog zoo krachtige dienaar des Heeren den kansel, onder het zingen van psalm 119: 7. Tot tekst voor deze plechtige ure werd ons voorgelezen Hand. 26: 22.

Toen de jubilaris kortelijk de beteekenis van deze woorden verklaard had, gaf hij ons een kort overzicht van zijn wadervaren gedurende den vijftigjarigen arbeid in 't Evangelie. Hij wilde in deze ure de woorden van Paulus tot de zijne maken: „Hulpe van God verkregen hebbende.“ Zag hij op zich zelve, o hoe gebrekkig, hoe slecht had hij 't er dan afgebrakt, maar hulpe van God verkregen hebbende, mocht hij dat kostelijk Evangelie zoo lang prediken. Al dien tijd was hij nog geen vijf volle Zon dagen wegens ziekte verhinderd geweest om zijn werk te doen. Meer dan veertig jaar achtereen had hij elken Zondag driemaal gepreekt. Het was een treffend oogenblik, dien broeder van de „oude garde“ te hooren. Reeds de innemende verschijning van Ds. De Koning, die ook bij zijn collega's zoo bemind is, maakte indruk en menig

oog werd nu en dan vochtig onder deze heerlijke plechtigheid.

Na den jubilaris, spraken nog verschillende ambtsbroeders treffende en goede woorden, waardoor de gewijde feeststemming verhoogd werd. Eerst sprak Ds. Van der Kamp van Axel, uit naam van den kerkeraad van Krabbedijk. Daarna Ds. Van Dijk van Tholen, als deputaat der classe. Na hem Ds. Bouma namens de provincie. Ds. Laman van Krainingen, sprak als predikant van de naastbijzijnde kerk, en eindelijk Ds. H. de Koning van Mijdracht, die als lid der familie, de aanwezigen dankte voor de bewijzen van belangstelling aan den jubilaris betoond.

Het was een goede ure, een schoone avond! Wij hebben to Julij 11 te Krabbedijk genoten.

Soli Deo gloria!
DE VERSLAGGEVER.

Buitenland.

Rusland. Een Studentenproces. In Jelitsawetgrad heeft een groot proces tegen gewaande of echte „Studenten“ plaats gehad, waarbij een 250 personen betrokken waren. „Studenten“ worden in Rusland allen genoemd, die in hunne huizen samenkomsten houden (Stunden) om met elkander over godsdienstige dingen te spreken. Men heeft die samenkomsten, omdat zij meest van Russische methodistische zijde georganiseerd werden, „stunden“ genoemd, en zij die ze bijwoonden, „Studenten“. De aangeklaagde „Studenten“ waren door de landhoofdlieden tot geldboeten veroordeeld. De aanklacht, die tegen hen ingebracht werd, behelde, dat de politie enkele groepen der aangeklaagden in hutten vergaderd gevonden had, waar zij tot het houden van godsdienstige samenkomsten vereenigd waren; de aanklagers moesten echter toegeven, dat zij aan den eisch der politie, dat zij uit elkander zouden gaan, aanstonds, zonder een woord er tegen in te brengen, hadden voldaan. Toen de zaak voor een hooger rechter kwam, zocht de Russische Exarchiaal Missionair Kalnew, op grond van verscheidene Stundistische boeken aan te toonen, dat de aangeklaagden werkelijk „Studenten“ waren, en eische daarom bevestiging van het vonnis der „landhoofdlieden“. De verdedigers wezen op het oordeel van „experts“, volgens welke men de aangeklaagden niet als „Studenten“ kon beschouwen; ook betoogden zij, dat het niet bewezen was, dat zij leeringen verbreidden, die aan de regering vijandig konden genoemd worden. Integendeel erkenden de aangeklaagden de Overheid, betaalden belasting en voldeden aan hun dienstplicht. Een advocaat wees er op, en in Rusland mag men dat wel eens hooren, dat men door middel van politieregelingen geen geloofsleer verbieden kan. De rechtbank sprak enige aangeklaagden wegens gebrek aan bewijs vrij, maar de meesten zagen hun vonnis, door de landhoofdlieden uitgesproken, bevestigd. Nu beriepen zich de veroordeelden op de Gouvernementsrechtbank. Deze sprak uit, dat alle aanklachten nietig waren, omdat er geen delict kon worden aangewezen.

Het optreden van den „missionair“ Kalnew doet ons zien, wat men in de Russische staatskerk onder „missie“ verstaat! Gelukkig dat er nog rechtvaardigen gevonden worden, die door hunne uitspraken nog eenigermate toonen te weten wat verdraagsaamheid is.

De Russische procureur der Heilige Synode, Pobedonoszew, heeft eenmaal uitgesproken, dat in geen land ter wereld zoodoer de gewetensvrijheid geëerbiedigd werd als in Rusland. Ieder mag vrij godsdienst-oefeningen houden, gelijk zijn geweten hem dit voorschrijft; hij zal daarbij door de Russische Overheid niet bemoeit worden, doch men heeft zich te onthouden, van het maken van propaganda ten koste van de Russische staatskerk. Het proces tegen de gewaande of werkelijke 250 Stundisten bewijst evenwel, dat niet allen in Rusland daarover aldus denken.

Zuid-Afrika. Uit de Synode der Ned. Geref. Kerk.

Veel van hetgeen daar verhandeld werd, weten wij niet. Doch hetgeen daarvan ons bekend werd, zullen we mededeelen. Ds. Bosman drukte eens diepe teleurstelling uit over het feit dat op de scholen niet zooveel tijd aan de Hollandsche taal besteed werd, als de koloniale secretaris Chamberlain scheen te hebben toegezegd, terwijl men ook schoolcommissies verlangde en verkiezing van onderwijzers door zulke schoolcommissies. Het stelsel, dat nu gevolgd werd, kon onmogelijk leiden tot verzoening. De Synode besloot de zaak nog eens voor het gouvernement bloot te leggen, en daarbij voornamelijk op het punt den nadruk te leggen, dat de onderwijsbelangen aan vertegenwoordigende schoolcommissies onder toezicht van het gouvernement behoorden toevertrouwd te zijn. De Synode was van oordeel dat het stichten van private scholen aanstoot kon geven. Zij besloot niet uitte te gaan, voordat een antwoord verkregen was. De algemeene overtuiging heerschte in de Synode, dat wanneer men geen gunstig antwoord kreeg van de Engelsche regering, men eenvoudig bijzondere scholen moest stichten.

Ds. Bosman klaagde in zijn verslag van zijn zending als afgeve, naar het algemeen Presbyteriaansche congres in Amerika vóór den oorlog gehouden, toen hij ook Michigan bezocht, over

1) Gaarne had ik iets uit de toespraken der broeders medegedeeld, maar 't verslag werd dan te lang.